

Viljelnsvõistlus 2012 & 2013

OOTUSED • KOGEUSED • TULEUSED

Oodates kümnendat

Võistlejaid on siin ilmas mitut laadi. Mõne eesmärk on omaette kõvasti treenida, et siis võistlustel teistele “pika puuga” ära teha. Teine aga tahab põnevuse mõttes lihtsalt võistluse läbi teha, lähtudes tõekspidamisest: tähtis pole võit, vaid osavõtt. Paljud võistlused on meelelahutus, vaatemäng või reklaamikanal.

Viljelusvõistlus on aga paljuski hoopis teist laadi ettevõtmine. Siin on võistlusmomendist tähtsam kogemuste vahetamine ning sidemete loomine kolleegide, ekspertide ja äripartneritega. Ning vaevalt siit keegi pelgalt meelelahutust või ajaviidet otsib.

Viljakasvatajate võistlus on nähtus omaette. Laiemale avalikkusele võib tulla isegi üllatuseks, et põllumehed-taimekasvatajad üldse omavahel võistlevad. Mida see võistlus annab? Mida selle tulemused näitavad?

Eestis sai viljelusvõistlus alguse üheksa aasta eest, kui ajakirjanik Endel Mets tuli Maamajanduse toimetusse mõttega korraldada Soome kolleegide eeskujul võistlus, mis oleks ennekõike hariv ja julgustav – viljelusvõistlus, mis innustaks siniseid põllumehi katsetama uusi viljelustehnoloogiaid, sorte ja tooteid, panema proovile oma oskused ja riskivalmiduse. See tundus ajakohane, sest sellel ajal jäid Eesti põllud saagikusest Euroopa teistele maadele pikalt alla. Ja kindlasti jättis soovida ka saagi kvaliteet.

Pärast tutvumist põhjanaabrite korraldusliku poolega algas Kemira GrowHow ja Maamajanduse koostöös põllumeeste teavitamine ning osalejate värbamine. 2006. aastal liitus ürituse korraldajatega Farm Plant Eesti. Nüüdseks on korraldajad küll teiste nimedega – Baltic Agro, Scandagra Eesti ja Maaleht, sest ajakirjast Maamajandus on saanud suure väljaande vahelheht. Korraldajatega on liitunud ka Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandeteenistus ning Avena Nordic Grain.

Ürituse eesmärk on aga jäänud samaks – leida eeskujusid, ideid ja kogemusi, kuidas suu- rendada teravilja- ja rapsikasvatuse saagikust ja kasumlikkust. Aastate jooksul on võisteldud kõigi teraviljade ja rapsidega. Üritusse on kaasatud tuntud eksperdid Peeter Viil, Enno Koik ning Raivo Sell, kes lisaks põldude mulla, taimestiku ning agrotehnika jälgimisele toetavad võistlejaid asjalike nõuannetega. Et tagada võistluse ausus, jälgivad saagikoristust sõltumatud konsulendid.

Viljelusvõistluse käigus on tulnud ehedalt välja, et meiegi tingimustes on võimalik saavutada täiesti euroopalikke tulemusi. Võistlusel on osalenud kokku üle poolesaja taimekasvataja üle Eesti.

Viljakasvatajate huvi võistluse vastu on aasta-aastalt järjest suurenenud, sest tulemuste taga- maid ei hoita vaka all – igal aastal toimub viljelusvõistlust kokkuvõttev seminar, kus tutvusta- takse nii õnnestumisi kui ka altnimekuid.

Üheksa aasta jooksul on saanud selgeks, mida see võistlus annab ja mida selle tulemused näitavad. Täna des südamest kaaskorraldajaid, eksperte, hindajaid, toetajaid ja üle kõige põl- lumehi, jääme põnevusega ootama, milliseid teadmisi ja tulemusi toob kaasa järgmine aasta.

HEIKI RAUDLA
Maamajanduse vastutav toimetaja, Maaleht

Viljelusvõistlus 2012

2012. aastal tehti viljelusvõistlustel ajalugu – esmakordselt saadi rapsi saagiks üle 5 ton- ni hektarilt. Selle tulemuse saavutas samal aastal koguni neli osalejat: OÜ Pae Farmer saagiga 5,7 t/ha, FIE Üllar Kaaver ja OÜ Män- niku Piim saagiga 5,1 t/ha ja OÜ Valdereks saagiga 5 t/ha.

Eelmisel aastal võisteldi kolme kultuuriga – nisu, rukis ja raps. Võistlusele registreerus 18 võistlejat 37 põlluga. Lõpparvestusse jõudis 30 põldu: kümme talirapsi, üks talirüpsi, kolm suvirapsi, üheksa rukki ja seitse nisupõldu.

Eesti rekordsaagid saavutati ka rukkiga. Se- niseist rekordsaagist, 8 t/ha, sai parema tule- muse neli võistlejat: OÜ Mangeni PM sai rukki 'Agronom' hektariltasaagiks 9,7 tonni, Luunja Mõis OÜ saak oli 8,8 ning Vigalal ja Sadalal 8,4 t/ha.

Rekordsaagid jäid ületamata nisukasvataja- tel. 2012. aasta parimad nisukasvatajad olid Rääsi Agro OÜ tulemusega 8,7, Sadala Agro OÜ 8,3 ja FIE Üllar Kaaver 7,8 t/ha.

Saavutati rekordtulukus – 1802 eurot hektari kohta, millega sai hakkama Pae Farmer OÜ.

Võitjad 2012

Võistleja	Sort	Saagikus (t/ha)
RAPS		
Pae Farmer OÜ	'Visby	5,7
Üllar Kaaver FIE	'Cult'	5,1
Männiku Piim OÜ	'DK Secure'	5,1
Valdereks OÜ	'Ovation'	5,0

RUKIS		
Mangeni PM OÜ	'Agronom'	9,7
Luunja Mõis OÜ	'Visello'	8,8
Vigala OÜ	'Agronom'	8,4
Sadala Agro OÜ	'Askari'	8,4

NISU		
Rääsi Agro OÜ	'Ada'	8,7
Sadala Agro OÜ	'Genius'	8,3
Üllar Kaaver FIE	'Olivin'	7,8

Viljelusvõistlus 2013

2013. aasta viljelusvõistlusel oli rekordarv osalejaid. Algul andis end üles 18 põllumeest, suve jooksul langes kaks välja, nii et lõpparvuks jäi 16. Võistlusviljad olid raps, rukis, nisu ja oder. Rapsi- ja nisupõlde pakuti võistlema hulgi, odrapõlde jäi sõelale neli ja rukkিপõlde lõpuks kolm. Kõige suuremalt võttis ette Voore Farm, kes osales igas kategoorias.

Rapsiga võidutses teist aastat järjest Pae Farmer OÜ Raplamaalt, kes sai saagiks 5,3 t/ha. Pae Farmeri taimekasvatuse juht Urmas Uustalu on nüüd parim rapsikasvataja teist aastat järjest.

Nisukasvatajatest oli parim Voore Farm OÜ, kus saadi taimekasvatuse juhi Margus Lepa juhendamisel hektarisaagiks 8,5 tonni. Teine koht kuulus Järvamaa mehele Einar Lepistele Rebruk Farmist tulemusega 7,2 t/ha, kolmas oli mullune nisu võitja Räämsa Agro, kus Margus Klais kasvas saagi 7 t/ha. Parima odrasaagi, 7,5 t/ha, sai üks Eesti tuntumaid odrakasvatajaid – seemnekasvataja, Põlvamaa FIE Erki Oidermaa. Rukis andis parima tulemuse Setra Mõisa esindaja Andrus Reila põllult – 6 t/ha.

Võitjad 2013

Võistleja	Sort	Saagikus (t/ha)
RAPS		
Pae Farmer OÜ	DK 'Sequoia'	5,3
Kõo Agro OÜ	'Rohan'	4,8
Männiku Piim OÜ	'Visby'	4,3
Setra Mõis OÜ	'Galileo'	4,3
RUKIS		
Setra Mõis OÜ	'Elvi'	6,0
Kõljala POÜ	'Elvi'	5,4
Voore Farm OÜ	'Sangaste'	3,4

Võistleja	Sort	Saagikus (t/ha)
NISU		
Voore Farm OÜ	'Skagen'	8,5
Rebruk Farm	'Tarso'	7,2
Räämsa Agro OÜ	'Ada'	7,0
ODER		
Erki Oidermaa FIE	'Harbinger'	7,5
Clahel OÜ	'Einar'	7,4
Sootaga Mõis OÜ	'Quench'	6,8

Viljelusvõistluse põldude agrotehnika

PEETER VIIL, ETKI vanemteadur

Viljelusvõistlus on näidanud veenvalt, et ka Eesti mullastiku- ja kliimaatilistes oludes on võimalik kasvatada kõrgeid saake. Iga võistluspõld on kui komplekskatse, mis on andnud teavet erinevate muldade saagivõimest ja kultuuride kasvatamise agrotehnoloogiast. Viljelusvõistlus on üks efektiivsem agronoomiliste teadmiste levitamise moodus.

Taas kord, juba üheksandat korda, on saanud teoks põllumeeste viljelusvõistlus. Tehtud on kokkuvõtted ja selgunud parimatest parimad taimekasvatajad. Finišisse jõudis 22 põldu kogupinnaga 450,1 hektarit. Kõige arvukamalt oli esindatud Tartumaa (üheksa põldu), järgnesid Lääne-Virumaa (viis põldu), Põlvamaa ja Saaremaa (mõlemad kahe põlluga). Ühe põlluga olid esindatud Järvamaa, Raplamaa, Valgamaa ja Viljandimaa.

Rapside arvestuses võistles (tali- ja suviraps ning talirüps) üheksa, nisude arvestuses kuus, otrade arvestuses neli ning talirukki arvestuses kolm põldu. Vanade tegijate kõrval oli ka neli esmaosalejat: Kalle Kits Valgamaalt, Miika Latvala Tartumaalt, Einar Lepiste Järvamaalt ning Eino Viikoja Lääne-Virumaalt.

ILMASTIK

Põllukultuuride saagikus sõltub suuresti ilmastikust. Taliviljadele on eriti oluline talv. 2012.-2013. aasta talv ei olnud taliteraviljadele soodne, see oli tavapärasest pikem ja lumerohke. Kuna sügis oli väga vihmane, jäi taliteraviljadel läbimata sügisene karastusperiood. Lumi sadas maha külmumata mullale ning põlde kattis kogu talve enam kui 30 cm paksune lumekiht. Mullapinnal, paksu lumikatte all, püsis temperatuur null-kraadi lähedal. Taolistes oludes jätkasid taliteraviljad toitainete kulutamist. Eriti need külvid, mille lehemass oli suur.

Mõõtmised, mida sai talvekuudel tehtud, näitasid, et taliteraviljade toitainetevaru vähenes iga kuuga. Kui veel veebruari algul võis pidada olukorda rahuldavaks, siis märts võttis taimedelt viimase. Nõrgad taimed on aga väga vastuvõtlikud haigustele. Kuna sügisel jäi taliteraviljapõldudel tegemata väga vajalik fungitsiididega pritsimine, siis suur osa taliteraviljadest hukkus. Need taliteraviljapõllud, mida sügisel pritsiti laia toimespektriga fungitsiididega (Input või Pro-saro), talvitusid normaalselt.

Komplekskatses, kus talinisu 'Olivini' kasvatati nii fungitsiidiga Input pritsitult (1,0 l/ha) kui ka pritsimata foonil, kujunesid saagid järgmiseks: fungitsiidiga pritsitud foonil 6,5 t/ha ja pritsimata foonil 0,65 t/ha. Talirapsile ja -rüpsile oli aga pikk talv meelepärasem. Talvekahjustusi praktiliselt ei esinenud, sest peaaegu kõik põllud said sügisel vähemalt korra fungitsiididega pritsitud.

MULLASTIK

Viljelusvõistluse põldudel sai läbi viidud ka mitmeid mullaseisundi hindamisi. Huumuskiht oli enamikel põldudel 22-35 cm, lõimis saviliiv ja kerge liivsavi, pindmine 20 cm paksune mullakiht parajalt kobe (lasuvustihedus 1,10-1,20 g/cm). Sügavamal oli muld märksa tihenenum. Peaaegu kõikidel põldudel oli selgelt välja kujunenud tihenenum mullakiht (lasuvustihedus 1,45-1,60 g/cm).

Tihes aga takistab mullas vee liikumist – rohkete sademete korral vee liikumist sügavale ja põua korral kapillaarse vee tõusu sügavatest kihtidest pindmistesse. Tihenened mullakihi likvideerimiseks tuleks künda senisest paar-kolm sentimeetrit sügavamalt. Kui ei ole võimalik sügavalt künda, saab tihenened mullakihist jagu ka atradega, mis on komplekteeritud vaopõhja kobestajatega. Kõige tulemuslikum on spetsiaalsete kobestite kasutamine. Näiteks Väderstadi TopDown, Kuhni Mixter, Horcshi Terrano jt.

Uurides viljelusvõistluse põldude muldade agrookeemilisi näitajaid, selgus, et tugevalt happelisi muldi oli 20%. Need olid valdavalt Tartumaal. Madala P ja K sisaldusega muldi oli 21% ning madala Mg sisaldusega 37%.

Ka muldade mikroelementide sisaldus oli väga erinev. Madala B sisaldusega oli 37%, Mn sisaldusega 32% ja Cu sisaldusega 21% põldudest. Peaaegu samasugune oli pilt ka 2012. aastal. Tänavused tippsaagid saadi reeglina nendelt põldudelt, mille agrookeemilised näitajad olid kõrged.

EELVILJAD

Eelviljade osa on kultuuride saagi kujunemisele väga oluline. Viljelusvõistluse kultuuride eelviljad olid: talirapsil 83% rohumaad ja 17% teravili; suvirapsil 33% rohumaad ja 67% teravili; talinisul 80% raps ja 20% rohumaad; talinisul 67% rohumaad ja 33% teravili; odral 75% teravili ja 25% rohumaad.

Võrreldes varasemate aastatega on toimunud viljavahelduses olulisi muutusi. Rohumaad on olnud ikka taliteraviljade eelviljaks. Järjest enam on hakatud rohumaade järel kasvama talirapsi ja –rüpsi. Viimased on aga olnud eelviljadeks taliteraviljadele. Taliteraviljadest on aga saanud suvirapsi eelvili. Viimasest omakorda suviteraviljade eelvili.

Taolise viljade järjestuse korral kasutatakse kõige optimaalsemalt eelviljade positiivset mõju järelkultuurile. Teiseks võimaldab see diferentseerida mullaharimist, mis on väga oluline mullakaitse seisukohalt. Rohhtaimede (ristik, lutsern, kõrrelised) kasvatamisel kujuneb välja soodne mullastruktuur ja aktiveerub mulla elustik (suureneb vihmausside arvukus). Orgaaniliste väetiste kasutamisega aktiveerub mulla mikroorganismide tegevus.

MULLAHARIMINE

Kuidas siis viljelusvõistluse põldudel mulda hariti? Adraga kündi tehti 45%, pindmist harimist 50% ja otsekülvi 5% põldudest. Kultuuride viisi oli harimine järgmine: taliraps – künd 67% ja pindmine harimine 33%, suviraps – künd 75% ja pindmine harimine 25%, talinisu – künd 17%, pindmine harimine 66% ja otsekülv 17%, oder – künd 50% ja pindmine harimine 50%. Talirukist kasvatati ainult pindmise mullaharimise foonil.

Künni foonil oli suvirapsi ja odra saak mõnevõrra suurem kui pindmisel mullaharimisel. Kõikide kultuuride kokkuvõttes oli erineva mullaharimise mõju saagikusele väheoluline. Metaboliseeruva energia saagid kujunesid järgmiselt: künni foonil 74,50 GJ/ha ja pindmise mullaharimise foonil 73,15 GJ/ha

VÄETAMINE

Kõik viljelusvõistluse kultuurid said põhiväetised (N,P,K) mulda koos seemnete külviga. Lisaks makroelementidele oli tavaliselt kompleksis ka väävlit, boori või magneesiumi. Sõnnikut said peamiselt taliviljad (taliraps ja teraviljad) künni alla 22-25 cm sügavusse. Pae Farmeri (tahesõnnik) ja Voore Farmi (vedelsõnnik) põldudel viidi sõnnik mulda vaid 15-17 cm sügavusse. Peaaegu kõik taliviljapõllud, nii teraviljad kui raps, said sügisel täiendavalt lämmastikku. Katsed on näidanud, et lisalämmastik on vajalik siis, kui talivilju kasvatatakse pindmise mullaharimise foonil või otsekülvil.

Kevadel anti taliviljadele pealtväetisi niipea, kui muld hakkas masinaid kandma. Esimesel korral kiiretoimelist lämmastikku, peamiselt AN 34. Teine pealtväetamine toimus 10-14 päeva hiljem ning selle käigus anti koos lämmastikuga ka väävlit. Intensiivse vegetatiivse kasvu ajal said taliviljad ka leheväetisi. Neid segati taimekaitsetööldeks pitsimislahusesse.

TAIMEKAITSE

Viljelusvõistluse põldudel langes põhiraskus keemilisele taimekaitsele. Üldhävitava toimega süsteemset herbitsiidi Roundup Cold'i (2,5-4 l/ha) kasutati rohumaade ülesharimisel. Rohumaad olid peamised eelviljad talirapsile ja mõnele taliteraviljale. Talirapsi pitsiti sügisel haiguste tõrjeks, juurekava arengu stimuleerimiseks ja rapsi varre kasvu pidurdamiseks kas Folicuri (1,0-1,5 l/ha), Tilmori (0,8-1,2 l/ha) või Juventusega (0,7-0,8 l/ha).

Suvirapsipõldudel kasutati umbrohtude tõrjeks mullaherbitsiidi Butisan 400 SC (2,5 l/ha), kõrreliste umbrohtude tõrjeks kas Agil 100 ECd (1,0 l/ha) või Targa Superit (1,0 l/ha). Kahjurite (maakirpude ja hiilamardika) tõrjet tehti peamiselt Fastaciga (0,3 l/ha). Taliteraviljade taimekaitse oli tavapärase.

Järgimist väärivaks pean aga Erki Oidermaa taimekaitsealast tegevust. Tema kui seemnekasvataja peab väga oluliseks seemnete sordipuhtuse tagamist. Selleks harib ta mulda intensiivselt ja kasutab ka Roundupi. Kasvuaegselt tõrjub ta umbrohtu herbitsiidide seguga (Granstar Premia 50 SX + MCPA). Granstar on süsteemne herbitsiid, mis tungib taimedesse lehtede ja juurte kaudu, MCPA mõjub aga kontaktelt lehtede kaudu.

Taimede seisukindluse parandamiseks kasutab ta kasvuregulaatoreid, peamiselt CCCd. Haiduste ja kahjurite tõrjet teeb Oidermaa mitu korda, kasutades erinevaid laia toimespektriga süsteemseid fungitsiide. Pritsimissegudesse lisab ta ka leheväetisi, mis katavad taimede mikroelementide vajaduse ja aitavad taimedel pestitsiididest tingitud stressist kiiremini välja tulla. Peaaegu sarnane oli taimekaitse ka Claid Saksoni teraviljapõldudel. Intensiivse taimekaitsega põldudelt koguti ka suurimad odrasaagid, vastavalt 7,5 t/ha ja 7,4 t/ha.

Viljelusvõistlustel selgitatakse välja erinevate kultuuride parimad kasvatajad. Kui aga tunnustatakse ka mitmekülgsemaid osavõtjaid, saaks selles arvestuses esikoha anda Margus Lepale Voore Farm OÜst, kes osales neljas kultuuride kategoorias. Teist kohta väärisksid Kalle Kivirüüt ja Andrus Reila Setra Mõis OÜst, kes osalesid kolmes kultuuride grupis. Kolmas koht aga kuuluks Claid Saksonile Clahel OÜst, kes osales kahes kultuuride kategoorias.

Viljelusvõistluse 2013 TOP 10

Ettevõtte	Esindaja	Kultuur	Saak (GJ/ha)
Pae Farmer	Urmas Uustalu	taliraps	92,83
Voore Farm OÜ	Margus Lepp	taliniisu	87,50
Mangeni PM OÜ	Heiki Aren	taliraps	84,11
Erki Oidermaa FIE	Erki Oidermaa	oder	83,11
Clahel OÜ	Claid Sakson	oder	82,08
Sootaga Mõis OÜ	Miika Latvala	oder	75,43
Männiku Piim OÜ	Avo Samarüütel	taliraps	75,35
Setra Mõis	Andrus Reila	taliraps	75,35
Rebruk Farm	Einar Lepiste	taliniisu	74,10
Rämsi Agro OÜ	Margus Klais	taliniisu	72,05

Põldude kulud ja kasum

ENNO KOIK, endine ETKI (EMVI) teadur, Ph. D.

Suurima arvestusliku kasumi andis ka seekordsel viljelusvõistlusel raps, millele järgnesid oder ja nisu. Nagu eelmistelgi aastatel, on pingerea eesotsas tootjad, kellel oli suurem saagikus. Võistluspõldude kulude arvutust on lihtsustatud ning müügil ja ostul on kasutatud vabaturu hindu, põllutööde (kündmine, pritsimine, kombainkoristus jne) maksumus on aga arvatud vastavate algoritmide abil keskmise maksumuse alusel. Seetõttu on saadud arvutusena kulude suurus ja kasum ligikaudne, kuid võimaldab siiski võistluspõlde omavahel võrrelda. Selleks, et eristada tulemusi konkreetse võistluspõllu tegelikust kasumist (mille puhul on arvestatud kõike tootmistingimusi, kokkuleppehindu, makse, toetusi jne), on nimetatud siin arvatud kasumit võistluspõllu arvestuslikuks kasumiks.

Põldude saagikus (t/ha), v.a. odra puhul, oli tänavu madalam kui mullu. Saagi väiksema massi korral on vilja veo, kuivatamise ja säilitamise kulud hektari kohta väiksemad. Kuna koristusaeg oli soodne, kuiv, olid ka saagi kuivatuskulud (EUR/t) mullusest madalamad. Kulusid vähendas ka see, et väetiste, taimekaitsevahendite ja erimärgistusega diislikütuse hind on pisut langedud. Need tegurid kokku viisidki tootmiskulud mullusest madalamaks.

Tulukust mõjutav teine pool, kokkuostu- ehk tootjahinnad, aga langesid aastaga tunduvalt rohkem. Neid hindu mõjutavad tugevasti rahvusvahelised turud. See, et Euroopa Liidus on rapsi omatoodang alla siseturu vajaduse ja rapsiseemet imporditakse, hoiab ka rapsi tootjahinna suhteliselt kõrgena. Teraviljaga oli aga vastupidi – toimus ületootmine ja hind langes. Tootjahindu mõjutavad ka saagi kvaliteet ja erinevate kultuuride tasuvus.

Tänavu oli rapsiseeme kõrge kvaliteediga ning suure õlisisalduse tõttu said tootjad hinnalisa. Näiteks osaühingu Setra Mõis rapsiseemne proovis oli õlisisaldus 48,7%, Pae Farmeri seemne puhul oli see näitaja 48,5%. Rukis oli hea kvaliteediga ja saaki sai müüa toiduviljaks. Aga nisu kvaliteet oli seekord tagasihoidlik. Kuuest põllust kolmel vastas vili vaid kolmanda kategooria toiduvilja nõuetele, kolme põllu saak tuli aga müüa madala tootjahinnaga söödaviljaks. Nisul oli tagasihoidlik ka mahukaal – tera jäi peeneks. Ka langemisarv ja proteiinisaldus olid mullusest väiksemad. Kokkuvõttes oli nisu võistluspõldude kasum tänavu mullusest madalam.

Nagu ka eelmistel aastatel, andis suurima arvestusliku kasumi taliraps, millele järgnesid suviraps, oder ja nisu. Endiselt madal oli meie peamise toiduvilja, rukki, tootmise tasuvus.

Võistlejad püüdsid saada oma põldudelt kõrget saagikust ja tegid selleks palju kulutusi, kuid mõnel põllul jäid saagikus ja vilja kvaliteet ikkagi loodetust madalamaks. Nagu eelmistelgi aastatel, on ka tänavu arvestusliku kasumi alusel pingerea eesotsas need tootjad, kellel oli saagikus tonnides hektari kohta suurem.

Teist aastat järjest oli suurim kasum osaühingu Pae Farmer talirapsil, järgnesid Setra Mõis OÜ ja Kõo Agro OÜ. Pae Farmeril oli nii tänavu kui ka mullu kõige suurem rapsi saagikus. Kogutud andmete (riiklik statistika, viljelusvõistluste ja sordivõrdluskatsete andmed, teadlaste analüüsid) alusel on viimastel aastatel Eestis talirapsi saagikus ja tulukus olnud suurem kui suvirapsil.

Urmas Uustalu: Eesti parim rapsikasvataja

Pae Farmer OÜ oli:

- Rapsi võitja 2012
- Rapsi võitja 2013
- Tulukuse võitja 2012
- Tulukuse võitja 2013

OÜ Pae Farmer on osalenud viljelusvõistlustel neli aastat ning võitnud rapsi kategoorias kaks aastat järjest. 2012. aasta viljelusvõistlusel sai ettevõtte taimekasvatusjuht Urmas Uustalu talirapsiga 'Visby' 25 hektari suuruselt võistluspõllult Eesti kõigi aegade suurima rapsisaagi 5,7 t/ha.

Kuna 2012 oli ka rapsi rekordhinna aasta, kui tipphinnad ületasid 500 eurot tonni eest, tuli Pae Farmerile ka viljelusvõistluse uus tulukusrekord - 1800 eurot hektarilt. 2013. aasta võiduks piisas veidi nõrgemast tulemusest. Pae Farmeri kasvatatud taliraps DK 'Sequoia' andis saagiks 5,3 t/ha, mis oli ainus üle 5 tonni küündiv tulemus.

Selle aasta võistluspõlluks oli ligi 40 hektari suurune põld, mille eelviljaks oli möödunud aastal põldhein. Põhiväetisena sai põld sügisel tahket sõnnikut, kevadel ammooniumnitraati ja -sulfaati juurde. "Fosforit ja kaaliumi meie ei kasuta, selle saavad taimed mullast kätte," selgitab Uustalu.

Viiest ettevõttest koosneva, n-ö täistsükliga grupi peale kokku, kus on taime- ja loomakasvatustihedalt põimunud, on Urmas Uustalu käe all 4400 hektarit haritavat maad. Tali- ja suvilja suhte püüab ta hoida umbes pooleks.

Margus Klais: tuli, nägi, võitis!

Rämsi Agro OÜ oli

- Nisu võitja 2012
- Nisu kolmas 2013

Rämsi Agro tuli, nägi ja võitis 2012. aasta viljelusvõistluse nisu kategoorias. Tartumaal Puhja vallas tegutsev ettevõtte osales viljelusvõistlusel esimest korda talinisuga `Ada` ja tuli kohe esikohale saagiga 8,7 t/ha. "Viljelusvõistlusel saab kogemusi ja uusi huvitavaid tutvusi," põhjendas Rämsi Agro OÜ juht Margus Klais viljelusvõistlusel osalemist, lisades, et kuigi esikoht on magus, ei ole see eesmärk omaette. Täpselt samuti ei pea ta eesmärgiks omaette saaginumbrit. See sõltub sedavõrd paljudest asjaoludest, et selle üle ei tasu liigselt pead murda või mõttetuid kulutusi ette võtta.

Ka 2013. aastal võistles Klais nisuga, sortki oli sama. Võitluspõlluks oli 15-hektarine põld Puhja lähedal Tartu–Viljandi maantee ääres. Juba suvel vaatas ta, et nii head tulemust seekord ei tule. Saak 7 t/ha andis kolmanda koha, kuigi vahe teisega, Rebruk Farmiga Järvamaalt, oli vaid 0,2 tonni. "Vili ei olnud nii tihe, kui võiks, põhirolli mängis selles talv," selgitas ta. Aga hea, et niigi läks, sest osa nisupõlde hävis talvel ja tuli kevadel ümber külvata.

Põllul on kasutatud minimeeritud harimist ja eelviljaks oli eelmisel aastal suviraps. Paar aastat varem sai sama maa ka sõnnikut. Lisaks põhiväetisele sai nisu kolm korda pealtväetist ja kaks korda leheväetist. Haigustõrjed tegi esimesel korral Falcon Fortega ja teine kord Falcon Forte ja Zantara seguga. Umbrohutõrjet on teinud korra, Sekatori ja MCPA-ga.

Andrus Reila: võistlusmoment on hea

AS Setra Mõis oli:

- **Rukki võitja 2013**
- **Rapsi kolmas 2013**

Viis aastat tagasi viljelusvõistluselt kõrge taliodrasaagi eest tunnustuse pälvinud Tartumaa tootja oli tänavu võistlustules nisu-, rukki- ja talirapsipõlluga. Ettevõtte rukkipõld andis seekord parima tulemuse – 6,0 t/ha. Talirapsi saagi tulemusega 4,3 t/ha jagati kolmandat kohta teise Tartumaa tootja Männiku Piimaga.

“Farm Planti konsultandid käisid kevadel kaemas ja neile meeldisid põllud väga, nii et tegid ettepaneku, et võiks esitada,” põhjendas ASi Setra Mõis agronoom Kalle Kivirüüt seekordset viljelusvõistlusel osalemist, lisades eestlasliku tagasihoidlikkusega: “Meil ei ole suuri ambit-sioone. Jõuaks kõik töödki õigel ajal ära teha!”. Samas oli ettevõttel viie aasta tagusest võist-lusest ette näidata aukiri, kust selgub, et nende taliodra saagikus oli 7,4 t/ha. “Võistlusmo-ment on hea, see on nagu maratonil – läksid läbi jooksma, aga pärast saab võistelda ka,” tõi võrdluse ettevõtte juht Andrus Reila.

Tänavu kasvatati üle mitme aasta jälle rukist. “Rukkil ei olnud varemalt hinda ja sügiseste vihmadega langeb kvaliteet väga kiiresti,” selgitas Andrus Reila tagamaid. Seetõttu asendati vahepealsetel aastatel rukis tritikuga. Kuid eelmisel sügisel külvatud enam kui sajast hekta-rist tritikust tuli tänavu kevadel üle 90 hektari ümber külvata, see asendati odraga. Põhjuseks vihmane sügis ja karm talv, mille tõttu jäi külvl hiliseks. Rukis seevastu talvitus hästi, aga kevadel tuli kallale lumisele ja suured vettimisloigud. Põllud päästis lume kiire äraminek.

Võistluspõldudele sai taliraps külvatud mullu augusti keskel, rukis septembri keskpaiku ja nisu oktoobri teisel dekaadil. Ettevõtte kasutab minimeeritud harimist, vaid rapsi puhul on harimine künnipõhine. “Künd teeb põllu puhtamaks,” tõdeb Reila. Suviviljade puhul mängib jällegi rolli kiirus ja ökonoomsus. Minimeeritud harimine on küll ökonoomsem, aga siin on ka omad ohud – umbrohud, mille puhul tuleb herbitsiidi vahetada.

Setra Mõisa kontoriaknast sai tänavu jälgida, kuidas kasvas rukis ‘Elvi’ kontori juurest algaval võistluspõllul. Põhiväetisena sai põld sügisel 200 kg madala lämmastikuga taliviljaväetist, ja kevadel, aprilli lõpus 200 kg ammoooniumnitraati lisaks, avalikustas agronoom põlluraamatut vaadates. „Võistluspõllud ei saanud läga,” lisas ta.

Eelmisel sügisel tehti ka umbrohutõrjet, kuna sealkandis on probleemiks rukki-kastehein. Kevadel tehti taimekaitset Trimmeri ja Tomiganiga ning põld sai mai keskel ühe kilo hektari kohta ka mikroväetist Kristalon. Nädal hiljem tehti haiguste ja putukate tõrjet ning anti põllule kõrretugevdajat. Juuni keskel tehti viimane taimehaiguste tõrje.

Mehed tunnistasid, et saak oleneb siiski kõige rohkem konkreetsest aastast.

Heiki Aren: ei pelga suuri põlde

- Mangeni PM OÜ oli:**
- Rukki võitja 2012
 - Rapsi teine 2013

2012. aastal kasvatas Viljandimaal tegutsev Mangeni PM OÜ (praegu Kõo Agro) taimekasvatustjuht Heiki Aren 18-hektarisel põllul hübriidrukki 'Agronom' rekordsaagi 9,7 t/ha. "Ma lausa üllatusin, kuna ei olnud seadnud nii kõrget eesmärki," ütles Aren ise. Tema eesmärk oli 6-7 tonni teri hektarilt ja selle saavutamiseks andis ta 135 kg lämmastikku hektarile. Lisaks sai põld ka läga. Rekordsaagi andis Areni sõnul eelvili, milleks oli äpardunud talinisu. "Talinisu väetasin kuue tonni saamiseks. Seega jäi pool taimetoitainetest mulda varuks, mis võimaldas hübriidrukkil oma kõrget saagipotentsiaali realiseerida," sõnas Aren

Nii 2012. kui 2013. aastal võistles ettevõtte ka rapsiga. 2012. aastal saavutati talirapsi saagiga 4,5 t/ha viies tulemus, 2013. aastal teine. Rapsi võistlussordiks oli mõlemal aastal talirapsi hübriidsort 'Rohan'. Seda on nad kasvatanud mitu aastat, sest see elab talve hästi üle. Oluliseks hea saagi eelduseks peab Aren läga kasutamist - talirapsi põllud said vedelsõnnikut 40 t/ha. Kartuses, et talv võib tulla pikk, andis ta NPK-d sügisel 250 kg/ha. Veel sai raps leheväetist, 3 liitrit hektarile Mono Boori ning kasvuregulaatorit. Kevadel andis ta esimesel võimalusel 200 kg/ha kohta lämmastikväetist ning paar nädalat hiljem sama palju väävluga lämmastikku. Suvist haigustõrjet tegi ta Tilmoriga.

Kuigi lihtsam on saada head tulemust väikesel põlluga, lähtus Kõo Agro OÜ teistest põhimõtetest. Nende rapsi võistluspõld oli kõigist osalejatest suurim - 63 ha. "Ma ei ole põllu suurusele tähelepanu pööranud, valin kevadel välja terve põllu, mis on talve kõige paremini üle elanud," selgitas Aren.

Margus Lepp: hüppas tulle nelja põlluga

Voore Farm OÜ oli:

- Nisu võitja 2013
- Rukki kolmas 2013

Lääne-Virumaal tegutseva Voore Farmi majandatavad Viru-Jaagupi ümbruse vilja- ja maisipõllud olid 2013. aasta kevadel nii ilusad, et tootmisjuht Margus Lepp otsustas osaleda igas võistlusklassis. 60-hektarise nisupõllu (sort 'Skagen') 8,5 tonnise hektarisaagiga tuli esikoht. Võidu pälvinud nisupõld talvitus kõige paremini.

Rukki klassis jäi Voore Farm kolmandaks, sest kasvatas 'Sangastet'. Neljas koht tuli rapsi ('Visby') ja odra ('Evergreen') eest. "Tavaliselt me oma õhukestel muldadel Lõuna-Eesti põllumeestele vastu ei saa, sel aastal läks õnneks," kommenteeris Lepp.

Pindmist harimist (kündmine pole õhukese mullakihi tõttu mõistlik) ja vedelsõnnikut kasutatakse Voore farmis juba paarkümmend aastat. "Eks läga ongi meie salanipp," muheles Lepp. Seda laotatakse põldudele aastas umbes 35 000 m³, tootjateks Voore farmi gruppi kuuluvate OÜ Voore Mõis veised ja OÜ Kupna Mõis sead.

Kõigil võistluspõldudel ongi just läga põhiväetiseks (35 m³/ha). Lisaks lägale külvati 'Skageni' põllule veel kolm korda pealtväetist (AN, AA, ASN). Sügisel pritsiti orast herbitsiidiga Komplet ja fungitsiidiga Input. Kevadel tõrjuti jahukastet Acher Topiga, tuulekaera Axialiga ning tehti ka teine fungitsiidi ring Prosoraga. "Põld kannab hästi, kui sa kõik tööd kiiresti ja õigel ajal ära teed," võtab Margus Lepp põllupidamise tarkuse lühidalt kokku.

Erki Oidermaa: panustab võistlustel otradele

FIE Erki Oidermaa - odra võitja 2013

Odrasaagiga häid tulemusi saanud Erki Oidermaa peab õigeks, et edaspidi võiks olla võimalik osaleda viljelusvõistlusel ka kaeraga. Ometigi kuulub talle seekord esikoht otrade arvestuses, tulemusega 7,5 t/ha. Sellega kordas ta viljelusvõistluse senist odra rekordsaaki, mis oli Harjumaal põllumehe Aare Mölderil nimel aastast 2007.

FIE Erki Oidermaa esitas 2013. aasta viljelusvõistlusele Põlvamaal Veriora vallas asuva 14,2 ha suuruse odrapõllu, kus kasvas hiline sort `Harbinger`. „See Soomes aretatud uus sort oli Eestis üleüldse teist kevadet maas, kuid järgmisel aastal saavad selle seemet nüüd ka kõik teised osta ja külvata,“ selgitas seemnevilja kasvatuse ja müügiga tegelev Erki Oidermaa. Kuigi hiline sort, kasvas see tänavuse kuiva ja sooja suvega kiires tempos ning saak oli salves augusti keskpaigaks. Mehe sõnul ei ole seekordne tulemus kindlasti selle sordi lagi. Olnuks sademeid rohkem, tulnuks saak veelgi kopsakam. Seega on ta sordiga igati rahul. Eelviljaks võistluspõllul oli punase ristiku seemnepõld, mille mees sügisel üles kündis. Harimine ongi künnipõhine, samuti ei kasuta ta oma maadel läga. „Tegelikult oleks huvi läga kasutada küll, kuid sellega kaasnevad riskid, mida ma seemnekasvatajana ei saa lubada – lägaga võib sisse tulla tuulekaera ja muid umbrohtusid,“ põhjendas üksnes taimekasvatusega tegelev Oidermaa.

Viljelusvõistlusel on Oidermaa osalenud seni korra, aastal 2009, mil oder `Jyvä` tõi talle parima odrasaagi – 7,4 tonni hektarilt – ja võidu. „Sealt edasi on `Jyvä` kasvupind Eestis mitu korda suurenenud, kas nii ka `Harbingeril` läheb, näitab aeg. Ta peab õigeks, et edaspidi saaks ka kaeraga viljelusvõistlusel osaleda. „Nõudlus toidukaera järele on kasvanud ja kaera kasvataminegi vajaks promomist,“ arvab Oidermaa.

Aare Leidik: soomlased päätsid pankrotist

Luunja Mõis OÜ oli rukki teine 2012

OÜ Luunja Mõis sai 2012. aasta viljelusvõistlusel rukki kategoorias teise koha. Tema 10,8-hektarine rukki 'Visello' põld andis saagiks 8,8 t/ha. Eesti–Soome ühisetevõtte Luunja Mõis kasvatab Tartumaal 850 hektaril teravilja, hernest ja rapsi. Fimas on neli põhitöötajat ning seda juhib Aare Leidik. OÜ Luunja Mõis põhiomanik on soomlane Tapani Koski, kes päästis omal ajal Luunja sovhoosist järelejäänud üksuse pankrotist. Samale omanikule kuulub Keeni kaerahelbebavrik ning ta on osanik Grüne Fees.

Avo Samarüütel: raps talvitub hästi

Männiku Piim OÜ oli:

- **Rapsi teine 2012**
- **Rapsi kolmas 2013**

Tartumaal majandava Männiku Piim OÜ juht Avo Samarüütel kinnitab, et raps kasvab nende kandis hästi ning vähe muret on ka talvitumisega. Pigem on oht ülekasvamiseks, nii et sügisel enne lume tulekut tuleb kasutada kasvuregulaatorit.

2012. aastal, kui esmakordselt saadi rapsi saagiks Eestis üle 5 tonni, oli teise koha vääriline tulemus - 5,1 t/ha - just Männiku Piimal hübriidsordiga DK 'Secure'. 2012.- 2013. aasta karm talv tegi talviljadele liiga ja kevadel nägi Samarüütel potentsiaali talirapsi 'Visby' põllul. Enne rapsi külvamist oli samal kohal kolm aastat järjest rohumaa, mis sai mullu sügisel enne kündmist oma laudast pärit läga. Tulemus – 4,3 t/ha – andis kolmanda koha.

Rait Hallimäe: saaki tõstab väetamine ja taimekaitse

FIE Üllar Kaaver oli:

- Rapsi teine 2012
- Nisu kolmas 2012

2012. aastal rapsi hektarisaagiga 5,1 tonni jagas FIE Üllar Kaaver teist kohta Männiku Piim OÜga. Auhinnaline koht saavutati talirapsiga 'Cult' 17-hektarisel põllul. Samal aastal saadi ka kolmas koht nisu kategoorias 9,5-hektarise talinisu 'Olivin' põlluga. Auhinnalise koha andis hektarisaak 7,8 tonni. Vilja kasvatab ettevõtja 1100 hektaril. Taimekasvatust juhivad tema põldudel Rait Hallimäe. Hallimäe selgitab, et saagikuse tõusu taga on parem väetamine ja taimekaitse. Lisaks kunstväetitele kasutati põldudel ka Atria seafarmist pärit vedelsõnnikut.

Tõnu Post: ka Saaremaal saab vilja kasvatada

Kõljala POÜ oli rukki teine 2013

Viljelusvõistlusel otsustas saarlane Tõnu Post rukkikasvatases õnne proovida 2012. aastal. Mandrimeeste rekordaastal tal väga hästi ei läinud, rukki 'Elvi' saagiks tuli 5,1 tonni. 2013. aastal aga andis 5,4 t/ha talle teise koha, mille ta saavutas samuti Eesti sordiga 'Elvi'. 7,2-hektarilise rukkipõllu eelviili oli talirüps. "Rukki oli ilus ja talvitus 95 protsendi ulatuses," kiidab Post taliteraviljadele üldiselt hävitavalt mõjunud 2012.-2013. aasta talve.

Kõljala POÜ on Saaremaa suurim põllumajandusettevõtte. Maad on selle käsutuses 1500 hektarit, piimakarjas on üle 500 lüpsilehma ja ka teravilja all on ca 500 ha. Ettevõtte juht Tõnu Post pärjati 2013. aastal aasta põllumehe tiitliga.

Jaan Tõks: ilm nõokis Sadalat vähem

Sadala Agro OÜ oli:

- Nisu teine 2012
- Rukki kolmas 2012

Sadala Agro pani 2012. aasta viljelusvõistlusele välja põllud kõikides võistlusklassides – rapsi, nisu ja rukki. Parim tulemus, teine koht, tuli nisu arvestuses. 61-hektarisel põllul kasvatati talinisu 'Genius' ja saagiks saadi 8,3 t/ha. Kolmanda koha saavuti rukki kategoorias hübriidrukki sordiga 'Askari', põld 20,5 ha ning saak 8,4 t/ha. Võisteldi ka 21 ha suuruse talirapsi 'Rohan' põlluga, mille hektarisaagiks saadi 4,7 tonni. Ka keskmine rapsisaak tuli ettevõttes üle 4 t/ha. "Ilm meid väga ei nõõkinud, eriti ilusad olid rapsi- ja nisupõllud," kiitis ettevõtte taimekasvatuse juht Jaan Tõks 2012. aasta augustis viljade seisul. "Suvi oli taimede arenguks soodne."

Urmas Nurmsalu: võidud rukkiga

Oilseeds Agro oli rukki kolmas 2012. aastal

Kuna 2011. aasta parim rukkikasvataja Urmas Nurmsalu juhib Oilseeds Trade'i tütarfirma Oilseeds Agro nelja üksust, pole ime, et talle kuulusid 2012. aasta viljelusvõistlusel rukki arvestuses kolmas, neljas ja viies koht. Kolmanda koha sai Vigala OÜ Raplamaal hübriidrukki 'Agronom' saagiga 8,4 t/ha. Neljandaks jäi Linnamäe OÜ, 'Agronomi' saak oli 7,2 t/ha, ning viiendaks Savikoti Agro sordiga 'Matador' ja saagiga 6,9 t/ha. Oilseeds Agro kasutab peamiselt minimeeritud mullaharimist ning laotas rukkipooldudele sügisel ka läga. Kevadel sai põld ammooniumnitraati ning leheväetist. Lisaks tehti nii umbrohu-, haiguste- kui putukatõrjet ja kasutati kasvuregulaatorit.

Einar Lepiste: oskab töid hästi ajastada

Rebruk Farm OÜ oli nisu teine 2013. aastal

Esmakordselt viljelusvõistlusel osalenud Rebruk Farm Järvamaalt saavutas nisu kategoorias teise tulemuse – 7,2 t/ha. “Eelmisel aastal olid mul head saagid, müüsin Baltic Agrole ja sealt-poolt tuli pakkumine tänavu võistlusel kaasa lüüa – et uut verd vaja,” selgitas Einar Lepiste, kes nimetab end uhkusega agronoomiks, mitte taimekasvatusejuhiks.

Kevadel tundus Lepistele, et Rebruk Farmi kõige ilusam põld on 18-hektarine talinisupõld, kus kasvas sort ‘Tarso’. Juba sügisel andis see põld lootust, kuna kasvas ilusti ning läks talvituma täpselt õiges kasvufaasis. Eelmisel aastal kasvas seal põldhein. “Pärast heinaaega tegime glüfosaadiga umbrohtutõrje, augusti lõpus kündsimise, koristasime kivid, libistasime,” rääkis Einar Lepiste, kelle sõnul tehti külvitöö Eestis enim levinud kombikülvikuga Väderstad Rapid, mis viis seemne mulda koos NPK-väetisega. Väetist andis ta 250 kg hektari kohta.

Külvipäev oli 10. september. “Olen oma 30aastase töötamisega jõudnud järeldusele, et meie põldudel on õige aeg talivilja külvata 5.–15. septembrini. Just sel ajal külvatud põldudel olen saanud kõige parema saagi,” sõnas mees. Einar Lepiste tugevaim külg näibki olevat põllutööde ajastamine.

Taliniu põlluga läks kõik täppi ka kevadel, kui oras lume alt välja tuli. “Lumi läks ära jüripäeva paiku ja siis oli orasel palju lumiseene kahjustust. Andsin talle niipea, kui põld kandma hakkas, kosutuseks lämmastikku ja väävlit (AN30+7S), ning kui taimele eluvaim sisse tuli, äestasime põllu üle,” selgitas Lepiste. “Äestamine aitab lumiseene kahjustuse vastu, hävitab umbrohtu ja soodustab taime võrsumist.”

Lisaks sellele tuli lehtedele roostet, mistõttu oli vaja teha ka haigustõrjet. Umbrohtutõrje tehti Sekatoriga, mis põllumehe hinnangul aitab peamiste umbrohtude vastu. Putukatõrjest õnnestus aga üldse pääseda, kuna väga olulist putukate rünnet polnud. Et vili toiduklassi saada, vajab see Lepiste sõnul väävlit ja nii tehti ka pealtväetamine. Tavaliselt ongi tal õnnestunud oma nisu toiduviljana müüa. Ja saada saaki 6–7 tonni hektarilt.

Helina Märtnmann: võistles kõikide viljadega

Estonia OÜ osales 2012. aastal suvirapsi, rukki ja talinisuga.

Suvirapsi saak oli OÜ Estonial võistluse parim – 85 hektari suurusel põllul andis sort ‘Landmark’ keskmiseks hektarisaagiks saagiks 3,4 tonni. “Talirapsi maad meil head pole, kuid suviraps on õnnestunud,” kommenteeris Estonia OÜ 26-aastane agronoom Helina Märtnmann. Rukki ‘Vambo’ põld oli veel suurem, ligi sada hektarit, ja saak oli 6,2 t/ha.

Taliniu ‘Ada’ kasvas 24 hektaril ning andis hektarisaagiks 7,4 tonni. Haritavat maad on ettevõttes 3000 hektari ringis, peamiselt kasutatakse minimeeritud harimist. Oluline kohta on taimekaitsel, mis oli ka Helina magistritöö teema.

Claid Sakson: häid saake saab ka väheviljakalt maalt

Clahel OÜ oli odra teine 2013. aastal

Tartumaalt Meeksi vallas, Peipsi järve ääres edukalt majandava Claid Saksoni sõnul kipuvad varasemad sordid meie kliimas end hilisematest rohkem õigustama. „See on nagu tippспорт, näitamaks maailmale, et ka meil, Eestimaal, on võimalik vilja hästi ja edukalt kasvatada,“ põhjendas viljelusvõistlusel osalemist Clahel OÜ juht.

Kuna tema põllud asuvad väheviljakatel Peipsi-äärsetel maadel, tahab ta koos oma toimeka meeskonnaga tõestada, et ka neis oludes võib ja saab tippu tõusta. Maa vajab lihtsalt korralikku harimist, et see umbrohuvaaks saaks, tärganud vili aga korralikult väetatud. „Kui teha kõike õigel ajal ja anda taimele kõik komponendid, mida ta vajab, võib külvata kas või Peipsi kivide vahele,“ naerab Sakson, kui küsida edu saladust. Läinud aastal andis suvinisu `Granary` nende rekordsaagiks 7,3 tonni hektarilt.

Clahel OÜs harrastatakse künnipõhist maaharimist. Saksoni hinnangul võiks minimeeritud harimist ehk korra kolme aasta sees teha, kuid sellega on oht ka petta saada: umbrohud võivad võimust võtta ja pärast vaatab vastu Tootsi põld. Läga ta ei kasuta. Kuna endal loomi ei ole, tuleks seda kaugelt vedada, muidu kasutaks ehk küll. Ühtekokku kasvas Saksonil sel suvel 300 ha teravilja ja 63 ha suvirapsi. Teraviljadest 50 ha talinisu, 150 ha suvinisu ja 100 ha otra. Viljelusvõistlusele esitas Clahel OÜ seekord kaks põldu, ühel neist kasvas suvinisu `Granary` (6,66 ha), teisel aga oder `Einar` (5,8 ha). Odra eelviljaks oli aasta eest talinisu, suvinisul jällegi oder. Kui saak sai salve, tunnistas Sakson, et samal suvinisusordil `Granary`, mis mullu rekordi tõi, jäi tänava saak lahjaks. Põhjus lihtne – põud kõrvetas mis hirmus. Kuigi hiline sort, oli see juba augusti lõpus valmis ja koristatud. „See-eest väga mehise ja usumatult hea saagi andis oder `Einar`, mida saime põllu pealt nii 7,5 tonni hektarilt,“ rõõmustas Sakson.

Kaido Kirst: oskab suvirapsi kasvatada

- Nuudi talu osales:**
- 2012 suvirapsi ja rukkiga
 - 2013 suvirapsiga

Saarlane Valjala valla Nuudi talu peremees Kaido Kirst on osalenud viljelusvõistlustel 2008. aastast ning korjanud sealt mitmeid suvirapsi võite. 2009. aastal sai ta võistluste parima suvirapsisaagi - 3,7 t/ha, 2010. aastal kordas sama saagiga 3,2 t/ha. 2011. ja 2012. aasta nii edukaks ei osutunud, ent 2013. aastal oli Nuudi talu suvirapsi 'Larissa' hektarisaak 3,6 t/ha taas parim. Mullu osales Kirst ka rukkiga 'Visello', saades saagiks 6 t/ha.

Saarlase põlde räsivad tänavu kõige rohkem põud ja kapsakoi. Üldiselt võib ta aga saakidega rahule jääda. Selle aasta kevadel andis ta võistluskultuuridena üles talinisu 'Olvin' ja suvirapsi 'Larissa'. Viljelusvõistluse ajalugu on näidanud, et tema leivanumbrid ongi olnud suviraps ja talinisu. Rapsi kasvatab ta künnipõhiselt, teravilja minimeeritud harimisega. „Aga talinisu sai seekord nimekirjast maha kantud,“ nentis Kaido Kirst septembri algul kuivati juures rapsisaaki kogudes. „Sest talv tegi oma töö ja põud oma, nisupõllult ei tulnud midagi.“ Samas lisas ta, et kevadel külvas põlde ümber vähe, sest suvivili võib põuaga veelgi kehvem tulla.

Heimar Hani: müüs rapsi õigel ajal

Tammiku Agro OÜ osales 2012. aastal nii tali- kui suvirapsiga.

Teravilja, kaunvilja ja õlikultuure kasvatav Põlvamaa ettevõtte Tammiku Agro OÜ kasvas 2012. aastal talirapsi 'Visby' 8,3-hektarisel põllul ning sai saagiks 3,8 t/ha. Suvirapsi põllu suurus oli 8,5 hektarit. Suvirapsi sort 'Fenja' andis saagiks 3 t/ha, millega saadi teine koht. Küll aga saavutati tänu heale müügihinnaile võit tulukuse arvestuses, kuna arvutuslikku kasumit tuli 768 eurot hektari kohta. Ettevõtte tegevjuht on Heimar Hani.

Aare Mölder: soovitas iseennast

Valdereks OÜ oli rapsi kolmas 2012. aastal

„Varem soovitati mul viljelusvõistlusel osaleda, tänavu tegin seda ise, sest sooritused ja põnistused on hästi täkke läinud,“ ütles OÜ Valdereks juht Aare Mölder 2012. aasta kevadel. Õigesti tegi, kuna ta pälvis 2012. aasta viljelusvõistlusel rapsiga kolmanda koha. Sort 'Ovation' andis 14,5-hektarisel Harjuma kesise viljakusega põllul hektarisaagiks 5 tonni.

„Et olla edukas, ei piisa teha samu asju teistest veidi paremini, vaid tuleb teha uutmoodi ja põhimõtteliselt veidi teisiti,“ arvab Aare Mölder. Ta loobus juba 2001. aastal adrapõhisest viljelusest ja läks üle minimeeritud harimisele. Samuti hakkas ta julgelt kasutama senisest palju väiksemaid külvinorme ja tõestas, et sel moel säästab mitte ainult seemet, vaid suureneb ka saagikus. Viljelusvõistlusse lülitus ta 2007. aastal ja püstitas kohe odraga rekordi - 7,5 tonni hektarilt. Rekord püsis tema nimel 2013. aastani, mil sama tulemuse sai Põlvamaa mees Erki Oidermaa.

Miika Latvala: eesmärk on ühtlane kultuur

Sootaga Mõis OÜ oli odra kolmas 2013. aastal

„Eesmärk peaks olema ühtlane kultuur, siis ei tule palju umbrohtu“ ütleb Miika Latvala Tartumaa ettevõttest Sootaga Mõis OÜ. Ettevõttes haritakse kokku veidi üle 700 hektari, kasvatatakse rapsi, otra, kaera, tali- ja suvinisu, heinaseemet, külvikorras ka liblikõielisi. Soov oli maha panna ka rukist, aga eelmisel sügisel jäi see vihmade tõttu külvamata. „Oleme üritanud pool külvipinnast talivilja alla saada, aga sel aastal on vähem,“ tunnistab Soomes rakendusliku kõrghariduse omandanud mees, kes töötab juba aastaid siinpool lahte.

Viljelusvõistlusele otsustas Sootaga Mõis OÜ omanik Karl Aberg esitada 56 ha suuruse odrapõllu. Miika Latvala ütleb, et ta kahtles, kas tasub selle põlluga osaleda, kuna väetisekülvikülvas valesti – ühest servast jäi natuke puudu ja seal kõrval on mingi osa saanud topeltväetise. Põllul on kasutatud minimeeritud harimist, viimati künti seda kolm aastat tagasi. Eelviljaks oli talinisu. Tegelikult oli sügisel plaan sinna külvata veel kord talinisu ja pool põldu sai kobestiga üle käidud, aga siis tulid vihmad peale ja see töö jäi pooleli. Nii talvituski pool põldu kõrre all ning kevadel sai üks osa massiivist esimest ja teine osa teist korda kobestit maitsta. Põllu rammutamiseks kasutatakse lisaks mineraalväetistele Maramaa sigala lähedastel põldudel sigalast pärit allapanuga seasõnnikut.

„Kevadel külvil ajal oli niiskus ideaalne, see mõjutas võrsumist ja tundus, et võrsus isegi liiga hästi,“ märkis Latvala. Võistluspõllule külvati 500 tera ruutmeetri kohta, aga nad kasutavadki külvinorme suhteliselt, kuna siis tuleb piisavalt tihe taimestik ja umbrohud ei saa võimust.

Odrapõld sai enne külvi põhiväetisena kompleksväetist ja hiljem lisaks väikese portsu leheväetist. Taimekaitse osas tehti kaks eraldi umbrohutõrjet – kaheidulehelistele umbrohtudele Trimmeri ja Tomiganiga ning tuulekaeratõrjet Puma Universaliga, seenhaiguste vastu Falconiga. Võistluspõllu eripäraks pidas Latvala küllaltki suurt pindala, ikkagi 56 ha. “Suurel põllul on viletsamaid ja paremaid kohti, mõjub ka mõni aasta tagasi pandud sõnnik,” analüüsib mees. Ühes otsas on muld happeline ja vajaks lupjamist. Ta tunnistab, et nad ei püüa viimast võtta ja ülisuuri saake taga ajada, pigem tehakse kulutusi mõistlikult. Väetavad siiski üsna julgelt.

Toomas Tänav: veel üks saarlane viljelusvõistlusel

Mäe talu osales 2012.a talirapsi ja talinisuga

Valjala valla Kuiste küla Mäe talu 16-hektarine talirapsipõld andis hübriidsordi DK ‘Secure’ saagiks 3,5 hektarit. Talinisu ‘Olivin’ kasvas Toomas Tänav seitsmel hektaril ning sai Saaremaa kohta kopsaka saagi - 7,2 t/ha.

“Talirapsi ja talinisu poole pealt ma sel aastal saarlastel võimalusi ei näe. Need on igal pool Eestis nii hästi talvitunud,” rääkis Tänav. “Sel aastal on niiskust igal pool olnud ja nüüd tuleb mandrimeeste eelis välja, sest mullakiht on neil paksem ja toitaineid rohkem.” Tänav tunnistab, et tema võistluspõllud on ülejäänud maadest paremini hooldatud, suuremat rõhku on pandud haigustõrjele ja kasutatud leheväetist.

Aivar Rohelpuu: väetiseta hea saagi lootust pole

Ruusa Farmer OÜ osales 2013. aastal talinisuga

Põlvamaal Ruusa kandis tegutsev pereettevõtte Ruusa Farmer OÜ kasvas eelmisel aastal talinisu esimest korda, aga saak oli hea. Sellel aastal otsustati osaleda esmakordselt viljelusvõistlusel. “Tuttav on Farm Planti müügikonsultant, ta ütles, et ilus põld, pane võistlusele,” rääkis ettevõtte noorperemees Ainar Rohelpuu. “Tänavu on raske ilusat talinisu põldu leida, vähemalt meie kandis, kuna oli raske talv. Seega mõtlesin, et proovin.”

Põllu suurus oli 23 hektarit, seal oli rakendatud minimeeritud harimist ja eelviljaks oli raps. Rohelpuu sõnul oli võistluspõld lageda peal ja külmus seetõttu paremini ära. Metsa sees olevad põllud ei elanud talve korralikult üle ja tuli kevadel ümber külvata. “Maha tehes ei tea kunagi, kas õnnestub,” arutles Ainar Rohelpuu. “Võid teha täpselt samamoodi, aga kui üks põld on ilusti talvitunud ja teine mitte, siis ei mõtlegi välja, milles asi.”

Võistluspõld sai põhiväetise sügisel ja sel aastal ka pealtväetist. “Algul panin kaks korda, ja kui selgus, et läheb võistlusele, siis panin veel üks kord,” märkis Rohelpuu, kes tunnistab, et on taliviljade kasvatamisel suhteliselt algaja. Võistluspõllul tegi ta tänavu nii umbrohu- kui haigusetõrjet, kuid kahjuritõrjeks ei näinud vajadust. “Seda teab igaüks, et ilma väetisteta saagilootust ei ole,” nentis põllumees.

Üllar Vent: üle väetada pole mõtet

Tiido talu osales 2012. aastal talirapsiga

Tegemist on Ida-Virumaa pankrannikul paikneva ettevõttega. Talu võistluspõllu suurus oli 11 hektarit, millelt sai peremees Üllar Vent talirapsi hübriidsordiga DK 'Secure' hektarisaagiks 4,4 tonni.

Tiido küll kolme parima hulka ei pääsenud, aga oskas vaid 15 sentimeetri paksuse mullakihiiga põldude hektarilt saada 5-tonnise odra- ja 4,4-tonnise rapsisaagi. Ka väetisenormid polnud suured, sest talu paikneb nitraaditundlikul alal, kus on ranged piirnormid. "Üle väetada pole mingit mõtet, mullaproovid näitavad täpselt, mida ja kui palju vaja põllule anda," märkis Vent.

Rein Jurs: proovis 'Trapperiga' õnne

FIE Rein Jurs osales 2013. aastal suvirapsiga

Tartu vallas põlde hariv FIE Rein Jurs esitas viljelusvõistlusele tänavu oma Äksi külas asuva 6,2 hektari suuruse suvirapsipõllu, millel kasvas sort 'Trapper'. Saagiga 2,6 t/ha saavutas ta seekord suvirapsidest kolmanda tulemuse.

„See on Saksa päritolu hübriidsort, madala kasvuga ja väga varajane, võtsin selle sordi esialgu rohkem proovimiseks,“ rääkis otsiva vaimuga mees sellel suvel. Intensiivsordina peaks see andma priske saagi, kuid tänavu jäi see Jursi sõnul siiski saamata. Hulga pahandust tegi kapsakoi, kes sõi ära palju rapsi peavõrseid ja osa kõrvalvõrsetestki. „Kui oleks igatpidi korralik rapsiaasta, peaks 'Trapper' Eesti oludes andma neli tonni hektarilt või isegi rohkem,“ teab mees.

Kuigi ta kasutas teadlaste soovitatud agronoomilisi võtteid, oli kapsakoi temast tänavu kavalam. Hiilamardikas seevastu suurt tüli ei teinud. Kahjuritõrjeks pritsis ta põldu juuni algul Fastaciga ning juuli hakul Proteusega. Umbrohutõrjet tegi ta 1. mail külvatud võistluspõllule kolm korda - algul pritsis Salsat, siis Agilit ning viimast korda juuni algul Galerat. Taimehaiguste vastu piisas juuli algul pritsitud Folicurist.

„Kuna mul loomi ei ole ja ümbruskonnas on loomakasvatus napiks jäänud, pole ma läga kasutanud, muidu tarvitaks küll,“ tunnistab mees, lisades, et seepärast on tulnud kasutada rohkesti muid väetisi.

Võistluspõllu eelviljaks oli tal läinud suvel oder 'Annabell'. Jurs kasutab aastast 2004 minimeeritud harimist. Kuna raps ei taha mehe sõnul otsekülvi, siis selleks, et seeme saaks mullaga kokku, on põldu eelnevalt vaja siiski randaalida 15 cm sügavuselt.

Kalle Kits: harjub rapsi kasvatama

Mudasilla talu osales 2013. aastal suvirapsiga

Valgamaa Tõlliste valla Mudasilla talu peremees Kalle Kits tunnetab, et teadmisi jääb tal kohati napiks, seepärast kuluvad viljelusvõistlusest saadavad kogemused marjaks ära. Kalle Kits osales viljelusvõistlusel sellel aastal esimest korda. Otsus teistega rinda pista sündis kevadel pärast külvitoid. Valik langes kodukülas tärkamist oodanud 9,7 ha suuruse suvirapsipõllu kasuks, kuhu ta oli külvanud sordi `Trapper`. Saagiks kujunes seekord 2,9 t/ha. Eelviljaks oli sel suvirapsil suvioder. Kuigi läga oleks tal võimalik osta, ta seda ei kasuta.

„Mul on selline filosoofia, et lägaga toon ka umbrohtusid sisse, mida tuleks hakata tõrjuma, pigem väldin neid, ja olemasolevaid umbrohtusid tõrjun looduslike preparaatidega,“ selgitab ta. „Kogemuste saamiseks, ega muud põhjust olegi,“ põhjendab mees viljelusvõistlusel osalemist. Kuigi Kits on põllumajandusega tegelnud paarkümmend aastat, on raps tema jaoks üsna uudne kultuur - kasvatas seda tänavu alles neljandat aastat. Seni on ta kasvatanud suvirapsi, aga sel sügisel lisandus ka taliraps, sest see näib olevat majanduslikult mõttekam. Mudasilla talu külvipind on 370 ha.

Eino Viikoja: tee pool, aga hästi

Awe&Aser OÜ osales 2013. aastal talirüpsiga

Lääne-Virumaal teravilja ja õlikultuure kasvatav Awe&Aser OÜ osales viljelusvõistlusel esimest korda. „Ise poleks võistlema kipunudki, aga Väderstadi mehed, kellelt ma külviku ostsin, soovitasid,“ ütleb elupõline põllumees Eino Viikoja.

Awe & Aser OÜ põldudel kasvavad teraviljad ja õlikultuurid: raps, rüps, tali- ja suvinisu, rukis, oder. Taliviljade all on praegu umbes 350 hektarit külvipinnast, kuid Eino Viikoja plaanib seda suurendada poole tuhandeni. Võistlustulle astus ettevõtte seekord talirüpsipõlluga, mis talvitus hästi ning tärkas ühtlaselt. Pärast saagikoristust oli tulemuseks 2,0 t/ha.

Kapsakoi, kes tänavu erakordselt usinalt rapsiga maiustas, võistluspõldu ei rünnanud. Aga see on priitsimise tulemus. Lisaks kahjuritõrjele sai mullu augusti esimesel nädalal külvatud rüpsipõldu priitsitud seenhaiguste ja umbrohu vastu. Mais lisati Tilmori-nimelisele fungitsiidile insektitsiidi Proteus ning leheväetist Ekolist Mono Boor. „Kõik plaanid teen talvel, mullaproovide alusel. Läga kasutasime mullu esimest korda, eelviljana kasvanud talinisu põhu kultiveerisime sisse. NPK-väetist on see põld saanud kaks korda. Ikka mullaproovidele tuginedes,“ puistas Eino Viikoja tänavu suvel justkui varrukast.

Awe & Aser OÜ põldudel kasutatakse minimeeritud harimist. „Mul on nii head masinad, et nendega halba tööd teha ei saa,“ kiidab mees viimastel aastatel ostetud kultiveerimissüsteemi TopDown ja külvikut Väderstad Spirit. Milles põllupidamise kunst seisneb? „Kõik asjad tuleb teha õigel ajal või natuke varem ja hästi. Tee pool, aga tee hästi,“ on Eino Viikoja õpetaja Lauri usku. Need sõnad on ta eluteele kaasa öelnud ka oma seitsmesele lapsele.

Kohtunike kommentaariid

Raivo Sell hindas tänavu Clachel OÜ, Rämfi Agro ja Erki Oidermaa põlde

Raivo Sell on tegutsenud põllumajandusnõustajana ligi 15 aastat ning viljelusvõistluse kohtunikuna viimased neli-viis.

„See on ettevõtmine, kus näidatakse ärksamate põllumeeste võtteid – kuidas nad oma tööd teevad, millist tehnoloogiat kasutavad ning kuidas mõtlevad,“ räägib Sell. „Kõige tähtsam ongi vast see filosoofia, kuidas põldu harida.“ Kohtuniku meelest on oluline ka see, et mehed on nõus oma tegevust avalikustama. Nii saavad teised snitti võtta ja endagi tegevusi korrigeerida, nii et see on üldhariv ettevõtmine.

Tänavuse vilja-aasta kohta ütleb Sell, et hea oli niiskuse olemasolu. See mõjus hästi just odra saagile, mis ületas ühel tema kontrollpõllul suvinisu oma, sest nisu jäi kuiva kätte. Kuigi Sell käis põllul vaid mõõtnas, ütles ta, et tunneb põllumehi hästi ning ajab nendega juttu näiteks siis, kui kombainiga kaasa sõidab. Vahel jõuavad nad viljaveo ajal ka mõnelt teiselt põllult läbi käia. „Usun, et viljelusvõistlus on ka võistlejatele hästi mõjunud ning lisanud soovi oma ettevõttes hästi vilja kasvatada,“ lisab kohtunik.

Helle Rohtla, taimekasvatuse konsulent ja pikaajaline viljelusvõistluse kohtunik:

Huvitav on jälgida, kuidas tänu energiliste võistlevate põllumeeste töökusele ja tarkusele saagid igal aastal suurenevad. Näen võistlejate juures, et kõrged saagid tulevad ainult visaduse ja oskusliku tööga. Kohtnikuks käies on võimalus edukaid põllumajandustootjaid omavahel võrrelda. Olen saanud tänu viljelusvõistlusele oma tutvusringkonda juurde arukaid, sõbralikke, tasakaalukaid ja väga töökaid põllumehi, ja mis seal salata, ka uusi kliente.

Korraldajad arvavad

Meriliis Liiv, Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandeteenistus:

Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandeteenistuse nõustajad on osalenud aastaid viljelusvõistlusel, mille eesmärgiks on taimekasvatuse piiride kompamine ja uute tehnoloogiate praktikas katsetamine ning juurutamine. 2013. aastal osalesid Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandeteenistusest viljelusvõistlustel kohtunikena viis taimekasvatuse konsulenti: Helle Rohtla, Ene Milvaste, Jekaterina Näälik, Indrek Keres ja Raivo Sell.

Nõuandeteenistuse konsulentidele annab viljelusvõistlusel osalemine hea ülevaate erinevatest uutest sortidest ja taimekaitsevahenditest. Samuti annab võimalusi ennast vormis hoida ning end tutvustada. Võistluse käigus saab teiste spetsialistidega mõtteid ja kogemusi vahetada ning kohtuda endiste, praeguste ja tulevaste klientidega.

Margus Ameerikas, AS Baltic Agro:

Viljelusvõistlust peeti sellel aastal juba üheksandat korda. Kui algusaastatel tuli võistlejaid otsida ja osalema julgustada, siis nüüdseks on viljelusvõistlus jõudnud sinnamaale, et võistlus on põllumeeste seas tuntud, hinnatud ja oodatud.

Võistlejatest pole olnud puudust ning varem osalenute kõrvale on lisandunud igal aastal ligikaudu kolmandik uusi või vahepeal kõrvalt vaadanuid. See aga ongi olnud viljelusvõistluse üks peamisi eesmärke – tuua avalikkuse ette neid tublisid taimekasvatajaid, keda laialdaselt ei tunta. Kogemuste vahetamine parimate taimekasvatajate vahel on olnud üks peamisi võistluse väljundeid. Talirapsi pindade suurenemine on hea näide: viljelusvõistluse parimad põllud on andnud saaki üle 5 t/ha. Tulukusega on olnud need rapsipõllud pidevalt esimeste hulgas.

Viljelusvõistlusel on osalejaid üle Eesti. Hea on näha, et võitjad ei ole vaid Kesk-Eesti headelt muldadelt. Näiteks Saaremaa mees Kaido Kirst hoiab juba mitmeid aastaid oma nimel suvirapsi saagi rekordit 3,7 t/ha ja oli sellele lähedal ka käesoleval aastal. Põlvamaa liivastel muldadel sai Erki Oidermaa rekordit kordava suviodra saagi 7,5 t/ha jne.

Analüüsides viljelusvõistluste parimate tegemisi ja nendest õppides saab loodetavasti kogu Eesti taimekasvatus tulutoovaks majandusharuks.

Jaanika Mirka, Scandagra Eesti AS:

Viljelusvõistlusel osaleja on kahtlemata julge ja südikas põllumees - nõuab ju taoline ettevõtmine ühtaegu nii julgust kui süvenemist, sest tulemusi kajastatakse hiljem laiemale auditooriumile. Teisest küljest annavad sellised põllumehed hindamatu panuse nii enda ettevõtte kui ka Eesti põllumajanduse arengusse.

Kas võistlusel osalema ajendab uudishimu, võistlushasart või ekspertide soovitusel ja tugi - lõpptulemusena saavad osalejad väärtuslikke kogemusi ise ning sellega kaasnevalt ka ülejäänud põllumehed. Ühtlasi annab see osalejale võimaluse saada tootja- ja müügifirmade, ekspertide ning nõustajate kontsentreeritumat tähelepanu ja asjalikke nõuandeid talle just kõige sobival ajal, mis koos põllumehe enda pingutustega loovad juba iseenesest eeldused paremateks tulemusteks. Samuti on võistlus aidanud tõestada, et mitte alati pole vanad, teada-tuntud viljelusviisid praktikas kõige edukamad ja vahel võivad uued lähenemisviisid anda tulemuseks hoopis suuremaid saake.

Margus Marrandi, Avena Nordic Grain AS:

Astusime tänavu esmakordselt viljelusvõistluse korraldajate hulka, kuna leidsime, et see võistlus on parim viis äratada põllumeestes huvi heade saakide kasvatamise vastu. Mida paremaid saake Eestis saadakse, seda paremad on võimalused areneda nii veise- kui seakasvatusel, aga ka müügifirmadel.

Avena huvi on osta Eestist üha rohkem rapsi, sest siiani on Avena Nordic Graini poolt varutud Eesti rapsi kvaliteediga rahule jäänud ja soovi selle järele on. Viljelusvõistluse tulemusi on väga huvitav vaadata ja mõelda, millise saagi keegi sai ning mida selleks tegi või mis untsu läks.

Nisu ja rapsi kõrval on väga huvitav ka oder väga - külvikorras on see vajalik ning kui saada lisaks korralik, on tulemus kahekordselt kasulik hea. Tänavu oli huvitav ka see, et talinisu 'Ada' andis väga hea saagi. Tegemist on küllalt vana sordiga ning kuigi tegemist pole nõ "supersordiga", saadi sellega auhinnalisi kohti. Võidunumbreid vaadates tekkis kindel soov järgmisel aastal ka ise mõnel põllul käia ja tublide põllumeeste tegemisi lähemalt näha-kuulda.

Registreeru Viljelusvõistlusele 2014!

margus.ameerikas@balticagro.com
jaanika.mirka@scandagra.ee

www.viljelusvoistlus.ee

Viljelusvõistluse korraldajad:

www.balticagro.ee

www.scandagra.ee

www.avena.fi/eesti

www.maaleht.ee

EESTI PÕLLU- JA MAAMAJANDUSE
NÕUANDETEENISTUS

www.pikk.ee

Toetavad:

JÕGEVA SORDIARETUSE INSTITUUT

Bayer CropScience

MONSANTO
imagine™

